

УДК 378.147.88

Г.О. Плеханова

Харківський національний економічний університет ім. Семена Кузнеця, Харків

РОЗВИТОК МОЛОДІЖНОГО ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА НА БАЗІ МІЖУНІВЕРСИТЕТСЬКИХ РЕГІОНАЛЬНИХ START-UP ЦЕНТРІВ

Анотація: розглянуто проблеми розвитку молодіжного інноваційного підприємництва в пострадянських країнах та запропоновано механізм підтримки підприємців-початківців і просування стартап-проектів через міжуніверситетські регіональні Start-up центри.

Ключові слова: міжуніверситетські Start-up центри, інноваційне підприємництво, студентські інноваційні проекти, стартапи.

Постановка проблеми

Практика розвинених країн показує, що ключовою точкою зростання економіки держави є сектор малого та середнього бізнесу. Саме цьому сектору економіки відводиться сьогодні головна роль в процесі формування середнього класу, здатного стати надійною опорою українського суспільства. Необхідним стратегічним ресурсом для розвитку малого та середнього підприємництва є молодіжне підприємництво, яке, крім того, сприяє професійній та особистісній самореалізації молодих людей, зміцненню їх матеріального становища та рішенню проблеми трудової зайнятості.

Аналіз зарубіжного досвіду та вітчизняної практики [1 – 3] розвитку молодіжного підприємництва дозволяє стверджувати, що ключову роль у підтримці молодих підприємців повинні зіграти три взаємодіючі сили:

- держава;
- бізнес;
- університети.

З метою підвищення ефективності підтримки молодіжного підприємництва зазначені сегменти повинні здійснювати тісну взаємодію. Саме розгляду механізмів такої взаємодії присвячено дану роботу, метою якої є дослідження методів підтримки підприємців-початківців і просування стартап-проектів через міжуніверситетські регіональні Start-up центри.

Розвиток молодіжного інноваційного підприємництва на базі Start-Up центрів

На сприяння розвитку молодіжного бізнесу в процесі взаємодії між державою, бізнесом та університетами спрямований проект «Створення мережі міжуніверситетських Start-Up центрів для підтримки та просування студентських інноваційних проектів» (SUCSID), в якому автор бере участь [5]. Розглянемо на прикладі зазначеного проекту, як колаборація «державна – бізнес – університети» трансформується в механізми підтримки

підприємців-початківців та популяризації молодіжного підприємництва як перспективного виду діяльності.

Проект SUCSID реалізується в межах програми Tempus IV Європейського Союзу та розрахований на три роки.

В проект залучені європейські, білоруські, молдавські та українські університети, а саме: Університет Монпельє 2 (Франція), Університет Ліон 2 (Франція), Інституту менеджменту (Португалія), Технологічний університет Тампере (Фінляндія), Бакінгемширський Новий університет (Великобританія), Королівський технологічний інститут (Швеція), Білоруський державний університет та Білоруський національний технічний університет (Білорусь), Економічна академія Молдови та Комратський державний університет (Республіка Молдова), Харківський національний економічний університет ім. Семена Кузнеця, Харківський національний університет будівництва та архітектури, Харківський національний університет міського господарства, Сумський державний університет, Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя (Україна). Крім того, партнерами проекту з боку державних органів влади є міністерства освіти Білорусі, України та Республіки Молдови. Сильною складовою проекту є залучення до консорціуму бізнес-інкубаторів європейських країн, асоціації IT-компаній «Інформаційні технології України», компаній, які займаються просуванням та підтримкою інновацій. Таким чином, принцип взаємодії «державна - бізнес - університети» був основоположним ще на етапі планування проекту та створення консорціуму. Крім того, на етапі реалізації проекту партнерська мережа постійно збільшується саме за рахунок залучення представників органів влади (зокрема муніципальної влади), громадських організацій та бізнес-структур, зацікавлених в підтримці студентського інноваційного підприємництва.

Головною метою проекту є розвиток інноваційної та підприємницької діяльності в країнах-партнерах (Білорусь, Молдова, Україна) шляхом підвищення креативності, конкурентоспроможності та здатності до працевлаштування випускників університетів і розширення співпраці між університетами, інноваційними та інвестиційними компаніями для комерціалізації знань. Це буде досягнуто шляхом створення трикутника знань освітально-дослідження-інновації з акцентом на особистісно-орієнтовану структуру, засновану на інноваціях та підприємництві.

Крім того, цілями проекту є такі цілі:

- створення міжуніверситетських регіональних Start-Up центрів та інтерактивної мережі співпраці між членами консорціуму на основі міжнародного академічного і професійного досвіду в якості платформи для реалізації інноваційних ідей і технологій;

- модернізація навчальних планів студентів інженерних та комп'ютерних спеціальностей шляхом розробки методології, змісту та навчальних матеріалів з дисциплін, які підвищують креативність та формують компетентності з розвитку, презентації та просування інновацій. ;

- створення в країнах-партнерах системи навчання для підготовки та перепідготовки тренерів, а також для слухачів програм з перепідготовки кадрів в галузі розвитку інновацій.

Завдання проекту полягають у розробці інноваційного віртуального простору на основі сучасних інформаційних технологій для підтримки контактів і передачі знань між усіма учасниками, можливості впливу на національні стандарти освіти в партнерських країнах та на розроблення і впровадження нових курсів з IT-інновацій та підприємництва. За умовами виконання проекту планується, що дисципліни з підприємництва, управління стартап-проектами, інноваційного менеджменту будуть інтегровані в навчальні плани магістрів в галузі інженерних та комп'ютерних наук. В той же час курси з підприємництва в рамках довгострокових програм безперервного навчання будуть надаватися в Start-up центрах для людей, які хочуть розпочати бізнес на основі своїх інноваційних ідей. Відмінною особливістю запропонованої концепції є створення інформаційної мережі, що зв'язує всіх учасників проекту для презентації розроблених інноваційних проектів та ідей, і створення інноваційного банку ідей, які будуть використовуватися потенційними інвесторами, партнерами та іншими зацікавленими сторонами

Проект було розпочато в жовтні 2012 року і найважливішим його результатом на теперішній час є чотири Start-up центри, що були створені та

ефективно працюють в Україні, Білорусії та Молдові.

Створенню Start-up центрів передувала робота з вивчення європейського досвіду щодо організації функціонування бізнес-інкубаторів та Start-up центрів. На регулярних зустрічах консорціуму, що відбувалися у Фінляндії, Португалії, Великобританії, Франції та Україні, представники європейських та партнерських університетів обговорювали ключові питання заснування та просування Startup-центрів, а саме вивчали практичні аспекти створення регіональних стартап-центрів та управління ними, обговорювали пропозиції університетів щодо моделей функціонування міжуніверситетських Start-up центрів, розглядали питання організації взаємодії Start-up центрів та створення загального електронного навчального середовища, обговорювали механізми просування ідей підприємництва в молодіжному середовищі та підтримки Start-up руху, розробляли методики навчання дисциплінам в галузі розвитку, презентації та просування інновацій, обговорювали існуючі навчальні програми, навчальні матеріали, методики оцінки знань та змістовне наповнення цих дисциплін у кожній з країн-партнерів. До таких дисциплін відносяться «Підприємництво», «Інтелектуальне право», «Інноваційний менеджмент», «Лідерство та управління стартап-командами» та «Бізнес-планування стартап-проектів». Після обговорення питань розробки цих курсів та наповнення їх специфічним для кожної країни контентом, за кожною дисципліною були закріплені відповідальні університети від країн ЄС та країн-партнерів, та експерти від бізнес-структур, зацікавлених в підтримці студентського підприємництва. Крім того, було розроблено методичку взаємодії між ВНЗ у процесі розробки курсів.

Задля вивчення досвіду підтримки молодіжних стартапів і підприємницьких ініціатив учасники проекту відвідали низку європейських бізнес-інкубаторів та стартап-центрів.

Так, в ході зустрічі у м. Ліон (Франція) учасники завітали з візитом до бізнес-інкубаторів CREALYS і «Nursery» CARCO, де ознайомилися з французьким досвідом підтримки студентських стартапів.

Протягом зборів в м. Лісабон (Португалія) члени консорціуму відвідали бізнес-інкубатор DNA Cascais, Start-up центр Startup Lisboa та бізнес-інкубатор в складі науково-технологічного парку Tagus Park, де ознайомилися з моделями їх функціонування, джерелами фінансування, інфраструктурою, особливостями організації навчальної роботи зі школярами, студентами,

підприємствами, методами організації командної роботи над стартап-проектами, шляхами створення комунікаційного майданчика для взаємодії учасників і партнерів Start-up центру та надання допомоги в пошуку бізнес-партнерів.

Під час зборів в Бакинґемширському Новому Університеті (Великобританія) учасники мали можливість навчитись практичних аспектів створення Start-up центрів та управління ними на прикладах Start-up центру «Basepoint» та центру «Clare Charity Centre», що пропонує підтримку в створенні соціальних підприємств.

Одним з найбільш корисних виявився досвід, отриманий у рамках візитів до бізнес-інкубаторів, створених у регіоні Тампере (Фінляндія), а саме інкубаторів TUT Talli, EDUTECH, Konela, Demola, NewFactory, Ensimetri. В ході цих візитів учасники познайомилися з регулярною діяльністю, інструментами та методами роботи бізнес-інкубаторів, а також особливостями їх фінансування. Були проведені презентації програм Demola та Protomo, організована екскурсія до місцевого центру інновацій та стартапів NewFactory. На колишніх заводських площах NewFactory створені майданчики для реалізації програм (проектів) Demola, Protomo, Suuntoamo, StartupStairs, які допомагають студентам, підприємцям і новаторам реалізувати свої ідеї на практиці і дозволяють залучити студентів вищів у стартап-проекти, а також сприяти в отриманні кредитів на розробку власних проектів. Програма Protomo допомагає створити стартап-проекти і забезпечити розробку бізнес-ідей і прототипів бізнес-продуктів. Програма Suuntaamo організовує і збирає співтовариство користувачів з різних верств суспільства, які тестують нові продукти і забезпечують зворотний зв'язок для них. Програма StartupStairs допомагає найбільш перспективним компаніям, які виходять з програми Demola Protomo, отримати фінансування і вийти на нові ринки. Історично першим проектом NewFactory була програма Demola, основна ідея якої – сприяння реалізації конкретних проектів, які базуються на нових ідеях і мобілізують студентські таланти. Кожен студентський стартап триває від 3 до 8 місяців. Теми для проектів забезпечують компанії, які є партнерами програми Demola, всього понад 50-ти організацій з державного та приватного секторів. Вони пропонують студентам вирішувати проблеми, з якими компанії стикаються в процесі бізнес-діяльності або перевіряти нові ідеї. Партнери проектів спільно зі студентськими командами беруть участь у створенні і просуванні бізнес-продуктів, в той час як викладачі та дослідники забезпечують підтримку студентів у процесі навчання.

Щодо підходів до організації Start-up центрів на базі українських ВНЗ, найбільш цікавим виявився досвід роботи фінського Start-up центру Talli, а саме: особливості організації інфраструктури центру, навчальної роботи зі студентами та організації їх спільної роботи над стартап-проектами. Кроки розробки та просування студентських проектів в центрі Talli чітко регламентовані, середовище комунікації і розробки проектів комфортне і продумане з точки зору ергономіки та організації особистого простору студентів і слухачів. Центр безкоштовно надає інформаційні, технічні та програмні засоби для спільної роботи проектних команд, а також забезпечує вихід стартап-проектів на рівень державної та регіональної підтримки та фінансування.

Узагальнення досвіду європейських партнерів щодо підтримки молодіжного підприємництва та створення і управління Start-up центрами, дозволило команді проекту SUCSID сформулювати такі задачі регіональних Startup-центрів в країнах-партнерах:

- організація процесу навчання студентів університету та забезпечення підготовки навчально-методичних матеріалів;
- підбір тренерів, консультантів і розробників навчально-методичних матеріалів;
- надання площ і ресурсів для спільної роботи студентів і молодих підприємців;
- організація персональних консультацій (очних і дистанційних) для студентів і слухачів;
- організація комунікаційного майданчика для взаємодії учасників і партнерів StartUp-центру та надання допомоги в пошуку бізнес-партнерів;
- проведення оцінки, ревізії, crash-тестів бізнес-ідей студентів і слухачів;
- організація заходів з обміну практичним досвідом між підприємцями і студентами;
- просування ідей підприємництва в молодіжному середовищі та проведення медіа та промоакцій для підтримки стартап-руху;
- створення та підтримка міжнародної мережі для взаємодії між Start-up центрами, бізнес-інкубаторами, академічними партнерами;
- надання методичної та практичної допомоги в розробці бізнес-планів та презентацій бізнес-ідей;
- забезпечення інформаційної підтримки стартап-проектів на міжнародному та регіональному рівні.

Таким чином, отриманий досвід, навчання та консультації країн ЄС дозволили протягом досить короткого терміну відкрити чотири міжуніверситетські регіональні Start-up центри в партнерських країнах – два в Україні (в м. Харків та м. Тернопіль), по одному в Білорусі та Молдові. Концепцію, цілі та задачі міжуніверситетських Start-up центрів розглянемо на

прикладі харківського Start-up центру «First Capital» [4], який було відкрито в жовтні 2013 року на території Харківського національного економічного університету ім. Семена Кузнеця.

Місія Start-up центру «First Capital»: створення і розвиток в Україні екосистеми молодіжного інноваційного підприємництва.

Цілі: формування підприємницького мислення, навчання основам підприємництва та управління інноваційними проектами, допомога і підтримка підприємців-початківців, просування стартап-проектів, надання площі і ресурсів для спільної роботи стартап-команд, створення партнерської мережі «бізнес – освіта», організація заходів щодо розвитку підприємницької активності.

Цільова аудиторія: учні старших класів, студенти та випускники коледжів і університетів, початківці - підприємці.

Start-up центр «First Capital» пропонує своїм резидентам достатньо різноманітні формати заходів, такі як: idea-дні, startup-дні та краш-тести ідей, тренінги, майстер-класи для стартаперів та школи підприємця, зустрічі з бізнес-лідерами (історії успіху та яскраві особистості), бізнес-екскурсії, робота стартап-команд з менторами, бізнес-ігри (наприклад, «Залізний підприємець» та «IT-StartUp») тощо.

Показовим щодо організації взаємодії між університетами, державними структурами, громадськими організаціями та бізнесом є проект «Майстерня бізнесу», який в даний час реалізовується на базі Start-up центру «First Capital». Адже цей проект став можливим саме завдяки ефективній співпраці зазначених структур. Ініціаторами проекту є Харківської обласна громадська організації «Асоціація приватних роботодавців» та Харківський національний економічний університет ім. Семена Кузнеця. А в якості партнерів участь в проекті взяли Департамент у справах сім'ї, молоді та спорту Харківської міської ради, Харківський регіональний фонд підтримки підприємництва, бізнес-інкубатор VOOMY, Клуб молодих підприємців «Трамплін» та Харківський клуб підприємців «Майстерня бізнесу» – це серія заходів (тренінгів, майстер-класів, консультацій експертів, краш-тестів) для всіх, хто бажає одержати навички підприємництва, реалізувати свої бізнес-ідеї та розробити власні бізнес-проекти. Завдання «Майстерні бізнесу»:

- навчити молодь практичним навичкам ведення підприємницької діяльності;
- підтримати авторів ідей в процесі розробки та просування їх бізнес-планів;
- сприяти авторам бізнес-планів у пошуку інвестицій.

Кращі стартапи, які після кількох місяців розробки пройдуть фінальний відбір, будуть представлені потенційним інвесторам. Важливо, що участь в проекті для стартаперів є повністю безкоштовною, адже цільовою аудиторією є, перш за все, студенти та випускники університетів і коледжів, а також підприємці-початківці. Завдяки залученню в «Майстерню бізнесу» такої кількості різнопланових партнерів вдалося не лише організувати в рамках проекту практично-орієнтовані тренінги та майстер-класи, але й забезпечити якісний експертний відбір стартап-ідей, надати командам досвідчених менторів, запропонувати консультації експертів та надати можливість презентації проектів потенційним інвесторам.

Ще однією з головних цілей проекту SUCSID, окрім створення мережі Start-Up центрів, є модернізація навчальних планів студентів інженерних та комп'ютерних спеціальностей шляхом розробки методології, змісту та навчальних матеріалів з дисциплін, що стосуються розвитку, презентації та просування інновацій. Модернізації навчальних планів передують проведення учасниками з країн ЄС інтенсивних тренінгів для викладачів з країн-партнерів та обмін досвідом викладання зазначених дисциплін в університетах країн ЄС та партнерських країн. При цьому основоположним принципом таких тренінгів є принцип «вчися на практиці». Саме тому значну частину часу тренери європейських університетів присвячують інтерактивним завданням та діловим іграм.

Так, наприклад, протягом тренінгу з інноваційного менеджменту, що проходив в Інституті Менеджменту в м. Лісабоні (Португалія) учасники були максимально залучені в навчальний процес та брали участь в «Майстерні креативності» – інтерактивному тренінгу з розвитку творчого інноваційного мислення. Крім того, протягом тижня всі учасники працювали в міні-групах над вибраними бізнес-кейсами. Результатом такої роботи стали презентації та обговорення інноваційних ідей та проектів.

Навчання основам підприємництва, запропоноване Університетом Ліон 2 (м. Ліон, Франція) також було засноване на принципі «вчися на практиці». Тому велика частина тренінгу була присвячена діловій грі «Каліпсо» – бізнес-симуляції, що спеціально розроблена для вдосконалення підприємницьких навичок. Як результат цієї бізнес-симуляції, з урахуванням матеріалів тренінгу і досвіду університету Ліон 2, членами консорціуму були розроблені пропозиції щодо методології проведення тренінгів, які будуть використовуватися в процесі викладання підприємництва в партнерських країнах.

Отже, за результатами таких тренінгів університети розробляють та впроваджують в навчальний процес навчальні матеріали з дисциплін, що формують у студентів інноваційне мислення та підприємницькі навички. Причому, в процес розробки дисциплін залучаються не лише викладачі вишів, але й експерти від бізнес-структур, що дозволяє зробити навчальні матеріали максимально практично-орієнтованими та адекватними потребам сучасної молоді.

Висновки. Досягнуті на цей час результати проекту SUCSID дозволяють зробити висновки, що співробітництво між університетами, державними структурами, громадськими організаціями та бізнесом дозволяє налагоджувати та реалізовувати ефективні механізми підтримки молодіжного інноваційного підприємництва за рахунок синергетичних ефектів, що досягаються в ході такої взаємодії. Крім того, лише на базі такого співробітництва можна створити умови для сталого розвитку міжуніверситетських Start-up центрів та популяризації молодіжного підприємництва.

Подальший перебіг проекту SUCSID буде пов'язаний з:

розширенням співробітництва університетів з громадськими організаціями та бізнес-структурами з метою залучення їх в процеси навчання підприємців та підтримки стартап-проектів;

розробкою е-компонент для п'яти дисциплін з розвитку, презентації та просування інновацій;

впровадженням їх в варіативну частину існуючих програм навчання студентів інженерних та комп'ютерних спеціальностей та в програми Start-up центрів з підготовки студентів, тренерів, управлінців та перепідготовки кадрів;

з подальшим розвитком інтерактивної міжнародної мережі для підтримки інноваційних проектів та ідей, web-порталу для забезпечення

співпраці Start-Up центрів та е-платформи для дистанційного навчання;

з розповсюдженням результатів проекту в країнах ЄС та країнах-партнерах.

Крім того, в університетах України, Білорусі та Молдови наразі розпочинається пілотне навчання студентів із зазначених дисциплін за участі тренерів, що пройшли перепідготовку в рамках проекту SUCSID.

Список літератури

1. Ашмарина С.И., Плаксина И.А. Развитие молодежного предпринимательства в России: проблемы и перспективы. [Электронный ресурс]. – Режим доступа к ресурсу: http://utopiya.spb.ru/index.php?option=com_content&view=article&id=3184:-c-&catid=122:2013-10-25-03-07-40&Itemid=213
2. Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» від 22.03.2012 № 4618-VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4618-17>
3. Програма підтримки розвитку підприємництва у м. Харкові на 2012-2015 роки. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://www.dozvil.kh.ua/viddil_rozvitku_pidpriemnitstva_harkivskoi_miskoi_radi.htm
4. Стартап-центр "FIRST CAPITAL". [Электронный ресурс]. – Режим доступа к ресурсу: <http://fcapital.biz>.
5. SUCSID – TEMPUS Cross Regional Joint Project. [Электронный ресурс]. – Режим доступа до ресурсу: <http://sucsids.competence.in.ua>.

Рецензент: проф. кафедри ІС І.О. Золотарьова, Харківський національний економічний університет ім. Семена Кузнеця, Харків.

Автор: ПЛЕХАНОВА Ганна Олегівна

Харківський національний економічний університет ім. Семена Кузнеця, Харків, старший викладач кафедри інформаційних систем.

E-mail – ann_pl@rambler.ru.

РАЗВИТИЕ МОЛОДЕЖНОГО ИННОВАЦИОННОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА НА БАЗЕ МЕЖУНИВЕРСИТЕТСКИХ РЕГИОНАЛЬНЫХ START-UP ЦЕНТРОВ

А.О. Плеханова

Рассмотрены проблемы развития молодежного инновационного предпринимательства в постсоветских странах и предложен механизм поддержки предпринимателей и продвижения стартап-проектов через междуниверситетские региональные Start-up центры.

Ключевые слова: междуниверситетские Start-up центры, инновационное предпринимательство, студенческие инновационные проекты, стартапы.

DEVELOPMENT OF INNOVATIVE YOUTH ENTREPRENEURSHIP ON THE BASIS OF REGIONAL INTER-UNIVERSITY START-UP CENTERS

G. Plekhanova

The author considers problems of the development of youth innovative entrepreneurship in post-Soviet countries and proposes mechanism to support entrepreneurs and to promote start-up projects via inter-university regional Start-up centers.

Keywords: inter-university Start-up centers, innovative entrepreneurship, students' innovation projects, startup projects.